

1 באוגוסט 2017

תוצאות הסקר

"משאל-עמים" - הסקר הפלסטיני-ישראלי המשותף

התמיכה בפתרון שתי-המדינות גברה בקרב הפלסטינים אך ירדה בקרב הישראלים היהודים; רמת התמיכה בהסכם שלום כולל נותרה כשהייתה בקרב הפלסטינים, אך ירדה בקרב ישראלים-יהודים. עם זאת, ההצגה של חבילת התמריצים מוכיחה שהעמדות גמישות בשני הצדדים, ויכולה להניע שינוי משמעותי לטובת הסדר וליצור רוב תומך בשני הצדדים. הכרה חד צדדית בתביעות הלאומיות של הצד שכנגד היא אחד התמריצים היעילים ביותר בשני הצדדים. אף על פי כן, התחושה שהסיכויים קלושים קשורה ישירות לדחייה של פתרון שתי המדינות ולחבילת הצעדים הנדרשת ליישומה.

להלן התוצאות של "משאל-עמים" הפלסטיני-ישראלי: הסקר המשותף נבנה על ידי [מרכז תמי שטיינמץ למחקרי שלום באוניברסיטת תל אביב](#) ו**המרכז הפלסטיני למדיניות ולמחקרים** ברמאללה, במימון [האיחוד האירופי](#). ובמימון [הנציגות של ממשלת הולנד ברמאללה](#).

=

נקודות מרכזיות

- רוב הישראלים (53%) ורוב הפלסטינים (52%) תומכים בפתרון שתי-המדינות. בקרב הפלסטינים נרשמה עלייה בתמיכה, לעומת 44% שתמכו עקרונית בפתרון בדצמבר 2016; בקרב היהודים עמדה התמיכה על 50% בדצמבר 2016, וירדה ל-47% בסקר הנוכחי.
- ובכל זאת, פחות אנשים תומכים בשלוש חלופות אפשריות לפתרון שתי-המדינות: מדינה אחת עם שוויון זכויות לכול, מדינה אחת ללא זכויות, וגירוש או "טרנספר".
- רק 43% מקרב הפלסטינים (אחוז דומה מאוד ל-42% שנרשמו בדצמבר) ו-32% מקרב הישראלים-היהודים (ירידה של 9% לעומת הסקר הקודם) תומכים בחבילה כוללת של הסדר קבע, וכן 83% מקרב ערביי ישראל – רמה גבוהה יחסית של תמיכה, אשר נרשמה גם בסקרים הקודמים. בסך הכול, 41% מקרב הישראלים תומכים בהסדר זה. חבילת ההסדר כוללת: מדינה פלסטינית מפורזת, נסיגה ישראלית לגבולות הקו הירוק עם חילופי שטחים שווים, איחוד משפחות בישראל ל-100,000 פליטים פלסטינים, מערב ירושלים כבירת ישראל ומזרח ירושלים כבירת פלסטין, הרובע היהודי והכותל המערבי בריבונות ישראלית והרורבעים המוסלמי והנוצרי וכן הר הבית / מתחם אל-אקצא בריבונות פלסטינית, והצהרה על קץ הסכסוך על היעדר תביעות נוספות. חמישים ושלושה אחוזים מהישראלים ו-54% מהפלסטינים מתנגדים לחבילה הכוללת של פתרון שתי-המדינות.
- העמדה הספקנית כלפי ההסדר הכולל קשורה ככל הנראה באופן ישיר לספקות משמעותיים בנוגע לאפשרות היישום שלה. כמחצית מהפלסטינים וכמחצית מהישראלים סבורים שפתרון שתי-המדינות אינו ישים עוד, ושהתרחבות ההתנחלויות הפכה אותו לפתרון לא מעשי. בקרב הישראלים, כמחצית מאמינים שהפתרון עדיין ישים (49%), ו-44% סבורים שהתרחבות ההתנחלויות הפכה אותו לפתרון לא מעשי. בקרב הפלסטינים, 52% אומרים שפתרון שתי המדינות

אינו ישים עוד, ו-44% סבורים שהוא עדיין ישים. כמו כן, 71% ו-79% מהפלסטינים ומהישראלים-היהודים, בהתאמה, אינם צופים הקמה של מדינה פלסטינית בחמש השנים הקרובות.

- אף שרוב הנשאלים דחו את חבילת היישום של פתרון שתי-המדינות, תמריצים מדיניים יכולים לשנות עמדות אלו באופן משמעותי. כך למשל, 43% מקרב היהודים המתנגדים היו משנים את דעתם אילו הפלסטינים היו מכירים בישראל כמדינה יהודית, כולל הקשרים ההיסטוריים והדתיים לארץ, וכך התמיכה בהסדר הייתה עולה ל-58% בסך הכול. אחוז דומה מאוד של פלסטינים, 42%, היה משנה את דעתו ותומך בהסכם אילו ישראל הייתה מכירה באופי המוסלמי והערבי של המדינה הפלסטינית. אם נוסף את הפלסטינים שהיו משנים את דעתם בעקבות סעיף זה לתומכים המקוריים, נגלה ש-66% – כמעט שני שלישים – תומכים בהסכם.
- כאשר מציגים בפני שני הצדדים ארבע אפשרויות דומות לשלבים הבאים של הסכסוך, הן הפלסטינים והן הישראלים בוחרים ב"השגת הסדר שלום" ברוב גדול, ובאחוזים זהים כמעט: 44% ו-45%, בהתאמה. לעומת זאת, רק מעט יותר מחמישית מהפלסטינים קוראים למאבק מזוין נגד ישראל, ו-12% מהישראלים קוראים למלחמה כוללת עם הפלסטינים.

המדגם מקרב הפלסטינים כלל 1,200 בוגרים שהשתתפו בריאיון פנים אל פנים בגדה המערבית, במזרח ירושלים וברצועת עזה ב-120 מיקומים שנבחרו אקראית בין 29 ביוני ו-1 ביולי 2017. מספר המרואיינים תושבי הגדה המערבית (כולל מזרח ירושלים) הוא 780 ומספר המרואיינים תושבי רצועת עזה הוא 420. טעות הדגימה המרבית היא 3%. המדגם מקרב הישראלים כלל 902 ישראלים בוגרים שרואיניו טלפונית בעברית, בערבית או ברוסית בין התאריכים 11 ביוני עד 6 ביולי 2017. במדגם נכללו 650 יהודים תושבי ישראל, 100 מתנחלים מהגדה המערבית ו-150 ערבים ישראלים. גודל הדגימה מקרב המתנחלים הישראלים והערבים הישראלים הורחב במכוון, כדי לאפשר ניתוח מפורט של גישותיהם. עם זאת, קובץ הנתונים המשולב המתייחס לישראלים עבר שקלול מחדש כדי שישקף באופן מדויק את היחס בין שתי קבוצות אוכלוסייה אלו לגודל האוכלוסייה הכללית בישראל. כמו כן בוצע שקלול מחדש כדי לשקף את החלוקה הקיימת כיום בישראל בין דתיים לחילונים. טעות הדגימה המרבית היא 3%. הסיכום המובא להלן נכתב על ידי ד"ר חליל שיקאקי, מנהל המרכז הפלסטיני למדיניות ולמחקרים, וד"ר דליה שיינדלין בשיתוף עם מרכז תמי שטיינמץ למחקרי שלום ומנהל המרכז, ד"ר אפרים לביא.

ממצאים עיקריים

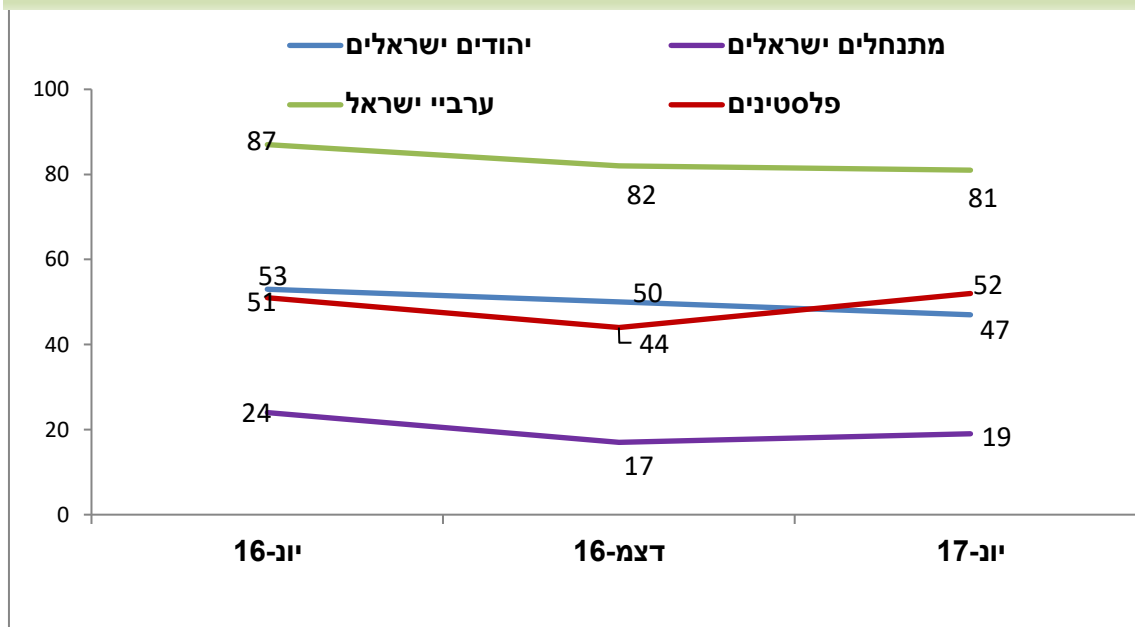
בסעיפים הבאים נשווה ונציג זה כנגד זה את הממצאים ביחס לדעת הקהל בקרב הציבור הפלסטיני והיהודי באופן כללי. במקרים שבהם התגלו הבדלים משמעותיים, בעיקר בין יהודים לערבים ישראלים, או בין יהודים ישראלים הגרים בתוך שטחי הקו הירוק לבין מתנחלים המתגוררים בגדה המערבית, או בין פלסטינים המתגוררים בגדה המערבית לבין פלסטינים המתגוררים ברצועת עזה, נציג גם את הממצאים היחסיים של תתי הקבוצות השונות.

(1) תהליך השלום הישראלי-פלסטיני

פתרון שתי-המדינות: כיום, רוב דחוק מקרב הפלסטינים ומקרב הישראלים תומך בפתרון שתי-המדינות כעיקרון, ללא פירוט, באחוזים זהים כמעט: 52% מקרב הפלסטינים ו-53% מקרב כלל הישראלים. אך בסקר הנוכחי נראה כי פחות ממחצית הישראלים-היהודים, 47%, תומכים בעיקרון זה. אחוז המשיבים היהודים המתנגדים לפתרון זהה כמעט – 46% (שמונה אחוזים נוספים לא הביעו דעה). אחוזי התמיכה בקרב הישראלים-היהודים ירדו מ-53% ביוני 2016 ל-50% בדצמבר. במהלך התקופה נרשמה גם ירידה בתמיכה בקרב ערביי ישראל, אך אחוז התומכים עדיין עומד על 81% – רוב גדול – מה שמעלה את אחוזי התמיכה בקרב כלל האוכלוסיה בישראל ל-53% כיום. בקרב הפלסטינים גברה התמיכה ב-8% לעומת דצמבר 2016. אז הביעו 44% מהפלסטינים תמיכה עקרונית בפתרון שתי-המדינות, וכיום תומכים בו למעלה ממחצית המשיבים. 45% מהפלסטינים מתנגדים לפתרון שתי-המדינות. נצפו הבדלים מובהקים בין האזורים השונים: בגדה המערבית תומכים 48% מהתושבים בפתרון שתי-המדינות, לעומת 61% ברצועת עזה.

תמיכה בעיקרון התיאורטי של פתרון שתי-המדינות: שחיקה איטית בקרב היהודים, עלייה בקרב הפלסטינים (אחוז כללי יציב)

"האם אתה תומך ב/מתנגד ל פתרון המבוסס על הקמת מדינה פלסטינית על פי עקרון שתי-המדינות?" (% , סדרה עתית)

תפיסות בנוגע לתמיכה ציבורית. כאשר נשאלו המשיבים אם הם סבורים שהחברות שלהם תומכות בפתרון שתי-המדינות, 28% מהיהודים השיבו כי הם סבורים שרוב הישראלים תומכים בפתרון (אחוז זהה לזה שנרשם בדצמבר), ואילו 53% מאמינים שהרוב מתנגד לו; נראה, אם כן, שהתפיסות בנוגע לתמיכה ציבורית מעריכות את התמיכה כנמוכה יותר לעומת השיעורים הזהים כמעט של תמיכה והתנגדות בפועל. בקרב ערביי ישראל, 51% סבורים שרוב היהודים-הישראלים תומכים בעיקרון של פתרון שתי-המדינות.

התפיסות הממוצעות בקרב הפלסטינים, הן ביחס לעמדות הציבור הפלסטיני והן ביחס לעמדות הציבור הישראלי בנוגע לפתרון שתי המדינות מתחלקות בשיעורים הדומים לאלו שנמדדו בקרב הציבור בפועל, בשני הצדדים. כמחצית מהפלסטינים, 48%, סבורים שרוב אחיהם הפלסטינים תומכים בפתרון שתי המדינות, ואילו 43% סבורים שהרוב מתנגד לו. באופן דומה, 42% מהפלסטינים סבורים שרוב היהודים-הישראלים תומכים בפתרון שתי המדינות, ואילו 45% סבורים שהרוב מתנגד לו.

ישימות. כדי להבין את חילוקי הדעות בנוגע לפתרון שתי-המדינות, כדאי לבחון את הממצאים הנוגעים לאפשרות היישום של פתרון שתי-המדינות. ממצאים אלו יכולים להסביר מדוע חלקים גדולים בציבור מטיילים ספק באפשרות זו. כאשר נשאלו על הסיכויים שמדינה פלסטינית עצמאית תוקם בחמש השנים הקרובות, רק 5% מקרב הפלסטינים העריכו שהסיכוי להקמת מדינה כזו הוא גבוה או גבוה מאוד. שבעים ואחד אחוזים מקרב הפלסטינים אמרו שהסיכוי נמוך או נמוך מאוד.

בקרב הישראלים-היהודים נרשם רוב גדול עוד יותר, 79%, הסבור שהסיכוי נמוך או נמוך מאוד, וכן 43% מערביי ישראל. כאשר משקללים את שתי האוכלוסיות יחד, מקבלים 72% מקרב האוכלוסייה בישראל שאינם מאמינים שמדינה פלסטינית תקום בטווח הזמן הזה. השאר, פחות ממחצית הישראלים ומעט יותר ממחצית הפלסטינים, אומרים שהסיכוי "בינוני".

יתר על כן, העמדה הגורסת שפתרון שתי-המדינות אינו ניתן עוד ליישום נשמעת יותר ויותר בשיח החברתי והציבורי באופן כללי. תפיסה זו נבחנה באופן ישיר, כאשר המשיבים משני הצדדים נשאלו אם ההתנחלויות התרחבו יתר על המידה, עד שהפכו את פתרון שתי המדינות לבלתי ישים, או שאולי ניתן עדיין לפרק את ההתנחלויות או לפנותן וכך ליישם את הפתרון. בקרב הפלסטינים נרשם רוב קטן, 52%, המאמין שהפתרון אינו ישים עוד – אחוז זה גבוה יותר בגדה המערבית (56%) לעומת תושבי רצועת עזה (46%). גם כאן, הישראלים חלוקים בדעותיהם, עם 49% מקרב היהודים והערבים הסבורים שהפתרון עדיין ישים, לעומת 43% מהיהודים ו-49% הסבורים שאינו ישים עוד.

כיוון שההתנחלויות נחשבות בדרך כלל למכשול העיקרי בפני הקמה של מדינה פלסטינית עתידית, הישראלים נשאלו גם אם הם תומכים בפינוי התנחלויות או מתנגדים לכך. במסגרת השאלה הוסבר בפירוט שרוב התכניות הכוללות פירוק התנחלויות מחוץ לגושי ההתיישבות הגדולים בגדה המערבית ידרשו תזוזה של בין 30,000 ל-90,000 מתנחלים – בהערכה זהירה ובמונחים נייטרליים. בסקר נמצא כי 54% רוב מקרב הישראלים-היהודים, מתנגדים לפינוי. בקרב המתנחלים, 84% הביעו התנגדות עזה לפינוי: 68% אמרו שהם "מתנגדים מאוד", ואילו 16% אמרו שהם "מתנגדים במידה מסוימת". בקרב היהודים החיים בתוך תחומי הקו הירוק, 52% מתנגדים לפינוי התנחלויות מחוץ לגושים. כשלושה רבעים מהמשתתפים ערביי ישראל אמרו כי הם תומכים בצעד כזה (73%).

בשאלה נפרדת, כל הישראלים-היהודים נשאלו על החרם התרבותי והכלכלי על ישראל וכיצד הוא משפיע על המדיניות של ממשלת ישראל ביחס לפתרון שתי-המדינות. כשליש מהמשיבים הישראלים-היהודים אמרו שאם החרם יוכבד, ישראל צריכה לשנות מדיניות ולשאוף לפתרון שתי-המדינות.

התמיכה בשלום נותרת בעינה. למרות חילוקי הדעות סביב פתרון שתי-המדינות ויישומו, הציבור בשני הצדדים מעדיף שלום על פני אלימות כיום. כאשר הוצגו בפני המשיבים ארבע אפשרויות לשלב הבא בסכסוך, כמעט מחצית מהפלסטינים (45%) אמרו שהשלב הבא צריך להיות הסכם שלום, שיעור כפול ויותר מאלו שבחרו במאבק מזוין (21%). הממצאים בקרב הישראלים דומים. 45% בחרו בשלום, כמעט פי ארבעה משיעורם של אלו (12%) שבחרו "מלחמה כוללת" נגד הפלסטינים.

שלוש אפשרויות חליפיות לפתרון שתי-המדינות: מדינה אחת עם שוויון זכויות לכול, מדינה אחת ללא זכויות שוות (אפרטהייד), וגירוש או "טרנספר".

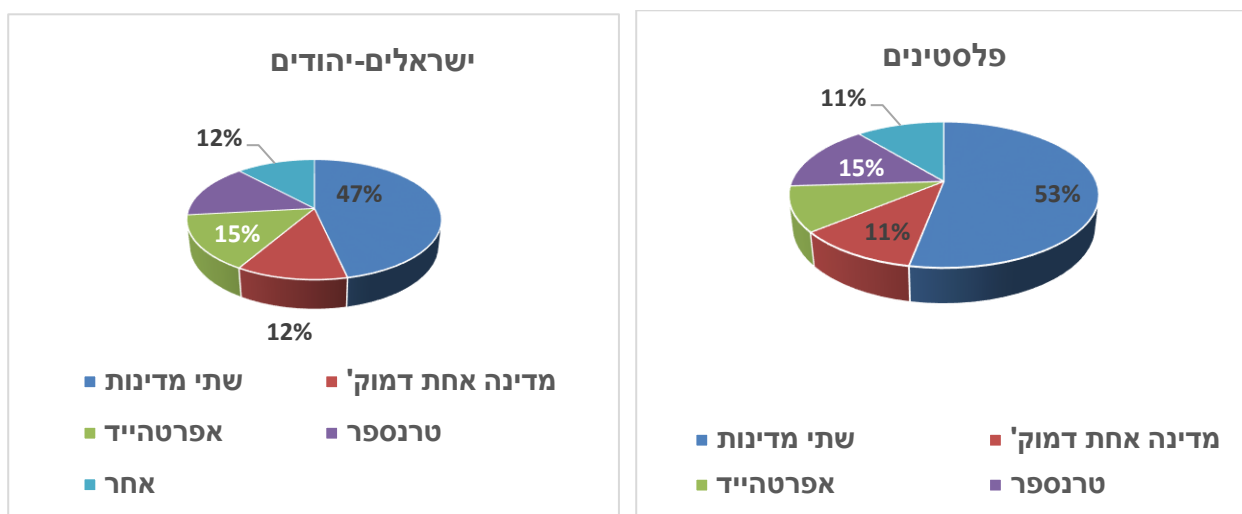
הסקר המשותף ביקש לבחון את החלוקה של פלסטינים וישראלים בכל מה שנוגע לאפשרויות חליפיות לפתרון שתי-המדינות. בפני המשיבים הוצגו שלוש אפשרויות חליפיות: (1) פתרון המבוסס על מדינה אחת ובה זכויות שוות ליהודים ולפלסטינים (מדינה אחת), (2) פתרון המבוסס על מדינה אחת שבה צד זה או אחר אינו נהנה מזכויות שוות (אפרטהייד), (3) מדינה אחת שבה הצד השני עובר "טרנספר" או מגורש מהטריטוריה של פלסטין המנדטורית (גירוש). יש לציין שביחס לאפשרויות 2 ו-3, ערביי ישראל נשאלו שאלות הזוהות לאלו שהוצגו לפלסטינים, כלומר, באפשרות השנייה היהודים יהיו משוללי זכויות ובאפשרות השלישית היהודים הם אלו שיגורשו.

הממצאים מעלים רמה גבוהה של חפיפה: במילים אחרות, משיבים רבים תמכו ביותר מאפשרות אחת. בניתוח הבא ניסינו לזהות את "קהל הליבה" של כל אחת מהאפשרויות החליפיות: כלומר, ראשית חישבנו את המספר הגבוה ביותר של משיבים שהיו תומכים באפשרות הרצויה ביותר – פתרון שתי-המדינות, לצורך הניתוח – גם אם הביעו תמיכה באפשרויות אחרות במקביל. לאחר מכן חישבנו את המספר הגדול ביותר של תומכים באפשרות השנייה, השלישית, והרביעית בסדר העדיפויות.

כאן נסביר כיצד עשינו זאת – בשלב הראשון של הניתוח, המשיבים התומכים בפתרון שתי המדינות הוסרו מרשימת הבוחרים בכל אחת מהאפשרויות האחרות. בשלב השני, אלו התומכים בפתרון המדינה האחת הוסרו מקהל הבוחרים התומכים באחת משתי האפשרויות האחרות – אפרטהייד וגירוש. בשלב השלישי הפרדנו את שתי הקבוצות הנותרות על ידי כך שהסרנו את תומכי האפרטהייד מרשימת התומכים בגירוש.

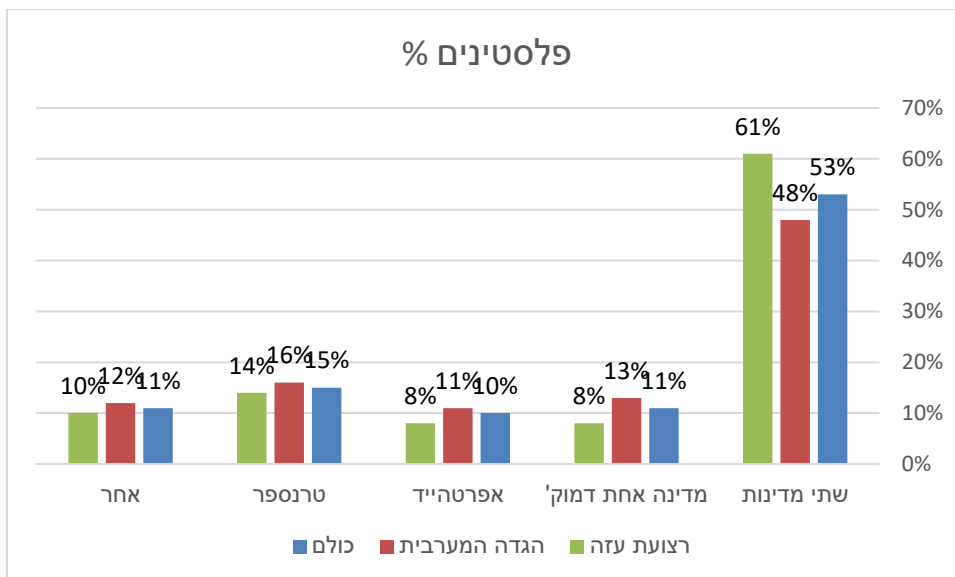
כפי שאפשר לראות בשני תרשימי העוגה להלן, מרבית המשיבים תומכים בפתרון שתי-המדינות. ברגע שמסירים את התומכים בפתרון שתי המדינות מהמדגם ומשייכים כל אחד מהמשיבים לאחת האפשרויות החליפיות, אפשר לראות שהציבור מתחלק כמעט שווה בשווה משני הצדדים בין שלוש האפשרויות החליפיות, ונראה כי אין אפשרות אחת מועדפת. הקטגוריה המוגדרת "אחר" מתייחסת למשיבים שדחו את כל האפשרויות או השיבו "לא יודע".

תמיכה בפתרון שתי המדינות ובשלוש אפשרויות חליפיות בקרב פלסטינים וישראלים-יהודים

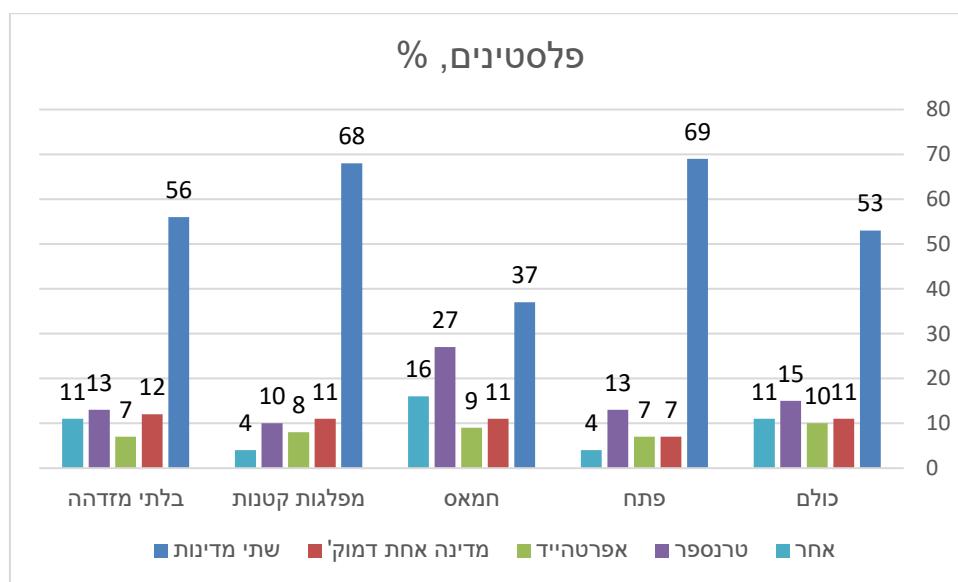

בחינה מדוקדקת יותר של החלוקה בצד הפלסטיני מראה שמלבד התמיכה בפתרון שתי-המדינות, קיימים הבדלים מזעריים בלבד בין תושבי עזה לבין תושבי הגדה המערבית ביחס להעדפה של אחת משלוש האלטרנטיבות. אך כאשר בוחנים עמדות פוליטיות או דפוסי הצבעה בבחירות, נוכל לזהות פערים. עם זאת, אפילו בקרב מצביעי חמאס נרשמה התמיכה הגבוהה ביותר בפתרון שתי המדינות, ואחריו גירוש.

תמיכה בקרב פלסטינים בפתרון שתי המדינות ובשלוש אפשרויות חליפיות בחלוקה על פי אזורים

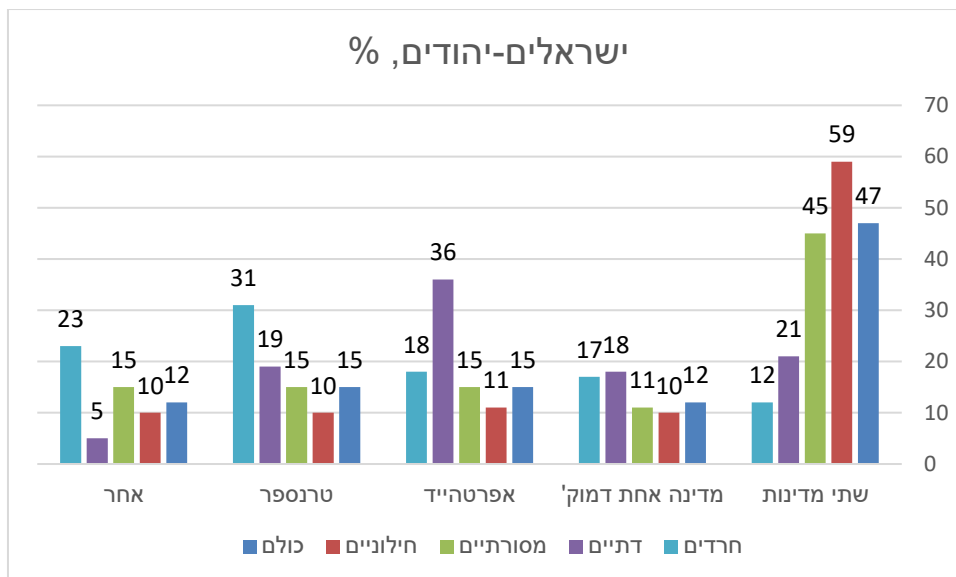

תמיכה בקרב פלסטינים בפתרון שתי המדינות ובשלוש אפשרויות חליפיות בחלוקה על פי עמדות פוליטיות

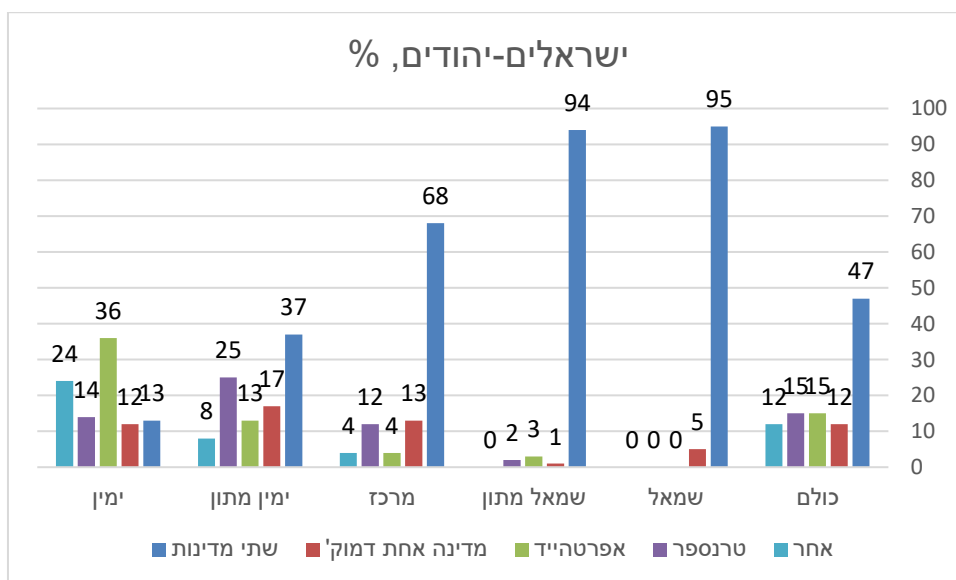

בחינה דומה של הצד הישראלי-יהודי מראה שהתמיכה בפתרון שתי המדינות גבוהה יותר בקרב יהודים חילוניים ומסורתיים, אך לא בקרב דתיים (המעדיפים את פתרון האפרטהייד על פני האחרים) וחרדים (המעדיפים גירוש). אך כאשר בוחנים את הספקטרום הפוליטי, התמיכה בפתרון שתי המדינות היא הגבוהה ביותר בכל הקטגוריות מלבד בקרב מצביעי ימין (שם מעדיפים אפרטהייד).

תמיכה בקרב ישראלים-יהודים בפתרון שתי המדינות ובשלוש אפשרויות חליפיות בחלוקה על פי רמת דתיות

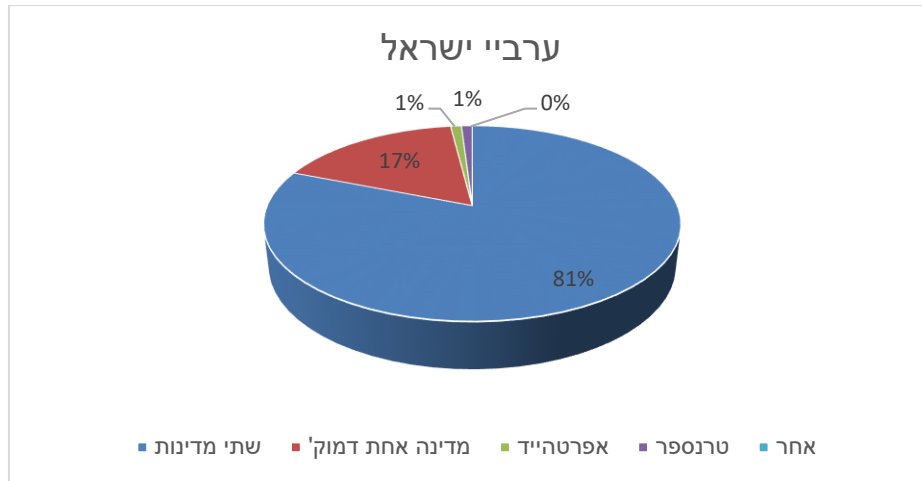

תמיכה בקרב ישראלים-יהודים בפתרון שתי המדינות ובשלוש אפשרויות חליפיות בחלוקה על פי עמדות פוליטיות

לבסוף, כאשר אנו בוחנים את ערביי ישראל, כפי שאפשר לראות בתרשים העוגה להלן, התמיכה בפתרון שתי המדינות, כפי שציינו, גבוהה מאוד, ואחריה התמיכה בפתרון המדינה האחת. כך, כמו במקרה של הישראלים-היהודים והפלסטינים, ברגע שמסירים מהרשימה את התומכים בפתרון שתי-המדינות, מגלים שהתמיכה בפתרונות האחרים מועטה מאוד.

תמיכה בפתרון שתי המדינות ובשלוש אפשרויות חליפיות בקרב ערביי ישראל

קונפדרציה: בפעם השנייה ביקשנו לבחון חלופה לפתרון המסורתי של שתי המדינות בדמות קונפדרציה של שתי מדינות. בדצמבר 2016 הוצגה השאלה ללא הסבר מפורט לגבי משמעויות. בסקר הנוכחי הצגנו תמונה מפורטת יותר של הרעיון, באופן הבא:

"ש אנשים הממליצים על הפתרון הבא: הקמה של שתי מדינות, פלסטין וישראל, שיתנהלו כקונפדרציה, שבה אזרחי המדינה האחת יורשו לחיות כתושבי קבע בשטחה של המדינה האחרת, אך כל קבוצה לאומית תצביע בבחירות רק למדינת הלאום שלה. כלל האזרחים יזכו לחופש תנועה, וירושלים לא תחולק, אלא תשמש כבירת שתי המדינות. סוגיות ביטחון וכלכלה יטופלו בשיתוף פעולה בין ישראל לפלסטין".

הרעיון החדש לא מושך מיד את לבם של יהודים: 26% מהיהודים-הישראלים אמרו שיתמכו בקונפדרציה של שתי מדינות, עלייה של שישה אחוזים לעומת תוצאות הסקר הקודם. בסקר הקודם לא הוצג פתרון מפורט, והמשיבים התבקשו להביע את מידת תמיכתם במשפט הבא:

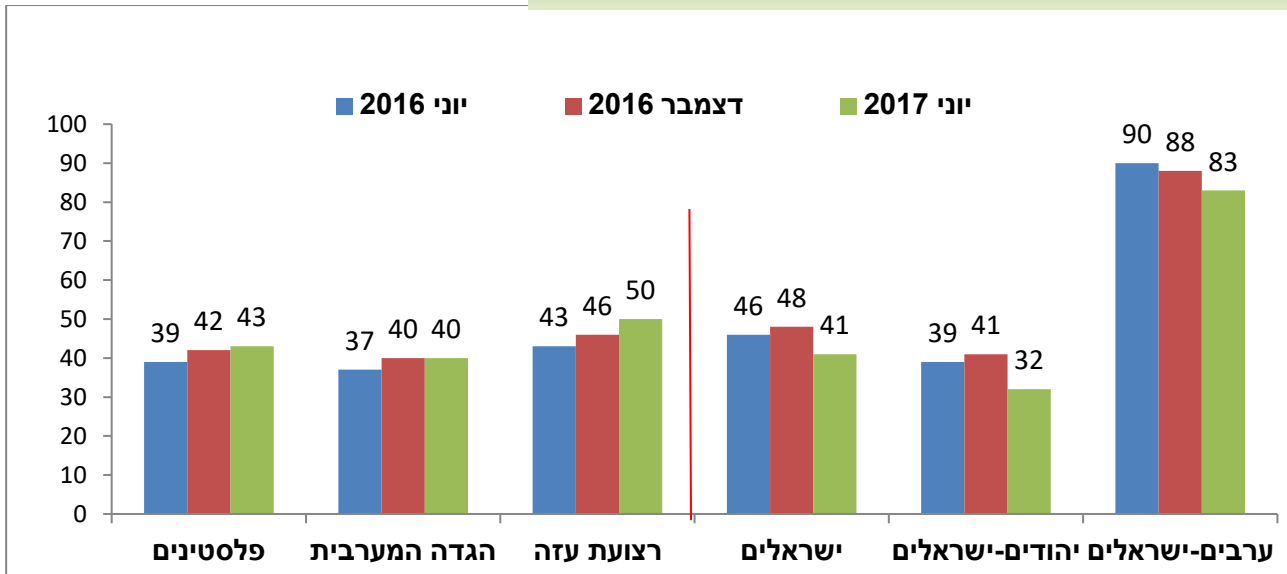
"קונפדרציה בין מדינת ישראל לבין מדינת פלסטין שבה אזרחי המדינה האחת יורשו להתגורר בשטחה של המדינה האחרת ולהתנהל על פי חוקיה, ושתי המדינות יקבלו יחד החלטות בנושאי פוליטיקה, ביטחון וכלכלה".

תמיכת הפלסטינים ברעיון הקונפדרציה המפורט רשמה עלייה של 3 אחוזים ביחס לדצמבר והגיעה לשיעור של 37%, אך הרוב, 58%, הביעו התנגדות. כמו ביחס לכל הפתרונות האפשריים האחרים, התמיכה ברעיון הקונפדרציה הייתה הגבוהה ביותר בקרב ערביי ישראל, 61%, לעומת 35% מתנגדים.

חבילת יישום מפורטת

לאחר מכן התבקשו הפלסטינים והישראלים להביע את תמיכתם בחבילה משולבת של הסדר קבע, שנוסחה על פי הסבבים האחרונים של המשא ומתן בין הפלסטיני-ישראלי. ראשית התבקשו המשיבים להביע את מידת התמיכה שלהם בכל סעיף בנפרד, כרכיבים; לאחר שפורטו תשעה רכיבים כאלה, המשיבים נשאלו אם היו תומכים בחבילה כזו או מתנגדים לה, לאחר שעיקרי הדברים הוצגו בפניהם שנית. הממצאים מראים שרמת התמיכה בחבילה משקפת שינוי עמדות בכל אחת מהאוכלוסיות ביחס לפתרון שתי-המדינות באופן כללי: התמיכה בקרב הפלסטינים עלתה מעט, לעומת ירידה קלה בצד הישראלי. כיום: 43% מהפלסטינים תומכים בחבילה המלאה (40% בקרב תושבי הגדה המערבית, נתון זה לזה שנצפה בדצמבר, ומחצית מתושבי עזה). בקרב המשיבים תושבי עזה, נתון זה מייצג מגמת עלייה הנמשכת החל מיוני 2016 ודרך דצמבר 2016; שיעור התמיכה הגבוה יותר בעזה הביא לעלייה בתמיכה באופן כללי. בקרב כלל הישראלים, 41% תומכים בחבילה; 32% מקרב הישראלים-היהודים ו-83% מקרב ערביי ישראל. לפני חצי שנה תמכו בחבילה זו 41% מקרב הישראלים-היהודים ו-88% מקרב ערביי ישראל.

נו על התנאים העיקריים של פתרון שתי-המדינות... (פירוז... חילופי שטחים שווים, איחוד משפחות / טים פלסטינים בישראל, מז' ירושלים כבירת פלסטין, מע' ירושלים כבירת ישראל... קץ הסכסוך, האם הסכם הקבע או מתנגד ל? (% "תומך")

בסקר הנוכחי, 60% מהיהודים בתוך תחומי הקו הירוק ו-80% מהמתנחלים הביעו התנגדות לחבילה זו (61% מקרב כלל הישראלים-יהודים). 54% מהפלסטינים מתנגדים לחבילה המשולבת, בדומה לסקר שנערך לפני חצי שנה.

סעיפי ההסכם. להלן פירוט של העמדות ביחס לתשעת הרכיבים של החבילה (השאלות המופיעות בכתב רגיל הוצגו לישראלים-יהודים, וגם לפלסטינים ולערביי ישראל, אלא אם נכתב אחרת. שאלות המופיעות בכתב נטוי הוצגו בנפרד לפלסטינים; חלק מהניסוחים שהוצגו בפני פלסטינים הוצגו גם לערביי ישראל):

1. **הכרה הדדית בפלסטין ובישראל כארצות המולדת של שני העמים, בהתאמה. ההסכם ישים קץ לסכסוך, המדינה הפלסטינית תיאבק בטרור נגד ישראלים, ולא יוצגו דרישות נוספות על ידי אף אחד מהצדדים.** 66% מהיהודים-הישראלים תמכו בסעיף זה, כולל 45% מקרב המתנחלים בגדה המערבית.

הכרה הדדית בפלסטין ובישראל כארצות המולדת של שני העמים, בהתאמה. ההסכם ישים קץ לסכסוך, ישראל תיאבק בטרור נגד פלסטינים, ולא יוצגו דרישות נוספות על ידי אף אחד מהצדדים. כמחצית מהפלסטינים, 49%, תמכו בהכרה הדדית. חמישים ושישה אחוזים מקרב תושבי עזה הביעו תמיכה בסעיף זה, לעומת 45% בגדה המערבית. למעלה משלושה רבעים מערביי ישראל (76%) תומכים בהכרה הדדית.

2. **המדינה הפלסטינית העצמאית שתוקם בגדה המערבית וברצועת עזה תהיה מפורזת (ללא נשק כבד).** פחות מרבע מהפלסטינים תומכים בסעיף זה (23%), ושלושה רבעים מתנגדים לפירוז המדינה. בקרב הישראלים-היהודים, 61% תומכים בסעיף זה, וכך גם מחצית מערביי ישראל.

3. **כוח רב-לאומי יוצב ויפרש במדינה הפלסטינית כדי להבטיח את ביטחונן של שתי המדינות.** שלושים ותשעה אחוזים מקרב הפלסטינים תומכים בסעיף זה: 52% מקרב תושבי עזה ושליש מתושבי הגדה המערבית. היהודים-הישראלים היו חלוקים באופן שווה פחות או יותר, עם 47% בעד ו-49% נגד סעיף זה. בקרב ערביי ישראל נרשמה תמיכה של 63% אחוזים.

4. **למדינה הפלסטינית תהיה ריבונות מלאה על הטריטוריה האווירית והיבשתית ועל מקורות המים שלה, אך ישראל תמשיך להפעיל שתי תחנות התראה בשטחי הגדה המערבית למשך 15 שנה.** שלישי מהפלסטינים תומכים בסעיף זה; שיעור העזתים (47%) התומכים גבוה כמעט פי שניים לעומת שיעור

התומכים בגדה המערבית (25%). בקרב הישראלים-היהודים נרשמה תמיכה של מעט יותר משליש (35%) לעומת 59% מקרב ערביי ישראל.

5. המדינה הפלסטינית תוקם על כל שטחי הגדה המערבית ורצועת עזה, מלבד מספר גושי התיישבות שיסופכו לישראל תמורת חילופי שטחים. ישראל תפנה את כל שאר ההתנחלויות. 34% מהפלסטינים תומכים בסעיף זה, בחלוקה על פי דפוס דומה: כמחצית מהעזתים (51%) ו-26% מקרב תושבי הגדה המערבית. מקרב הישראלים-היהודים נרשמה תמיכה של 37%, לעומת 59% בקרב ערביי ישראל.

6. השטחים שיועברו לפלסטינים בתמורה יהיו דומים בשטחם לגושי ההתנחלויות שיסופחו לישראל. מעט פחות משליש מהפלסטינים תומכים בחילופי שטחים (גם כאן, שיעור התומכים בעזה גבוה כמעט פי שניים משיעורם בגדה המערבית). מקרב הישראלים-היהודים נרשמה תמיכה של 37%, לעומת 59% בקרב ערביי ישראל, בדומה לתמיכה ברעיון הכללי של חילופי שטחים.

7. מערב ירושלים תהיה בירתה של ישראל ומזרח ירושלים תהיה בירתה של המדינה הפלסטינית. מעט יותר מחמישית (22%) מהיהודים תומכים בסעיף זה, ורק 8% מקרב המתנחלים בגדה המערבית.

מזרח ירושלים תהיה בירתה של המדינה הפלסטינית ומערב ירושלים תהיה בירתה של ישראל. 29% מהפלסטינים תומכים בסעיף זה; שיעור התומכים ברצועת עזה זהה כמעט לזה שבגדה המערבית. בקרב ערביי ישראל נרשמה תמיכה של כשני שלישי (64%).

8. בעיר העתיקה בירושלים, הרובע היהודי והכותל המערבי יהיו בריבונות ישראל, והרובעים המוסלמי והנוצרי, כמו גם הר הבית, יהיו בריבונות פלסטינית. למעלה מרבע מהיהודים-הישראלים תומכים בהסדר בעיר העתיקה, ו-69% מתנגדים.

בעיר העתיקה בירושלים, הרובעים המוסלמי והנוצרי, כמו גם אל-חרם אל-שריף, יהיו בריבונות פלסטינית, ואילו הרובע היהודי והכותל המערבי יהיו בריבונות ישראל. גם כאן, מעט יותר מרבע מהפלסטינים תומכים בחלוקת העיר העתיקה, וההבדלים בין העזתים לתושבי הגדה מזעריים. אחוז המתנגדים מקרב הפלסטינים זהה זה של היהודים-הישראלים: 69%. יותר ממחציתם של ערביי ישראל תומכים בסעיף זה (53%).

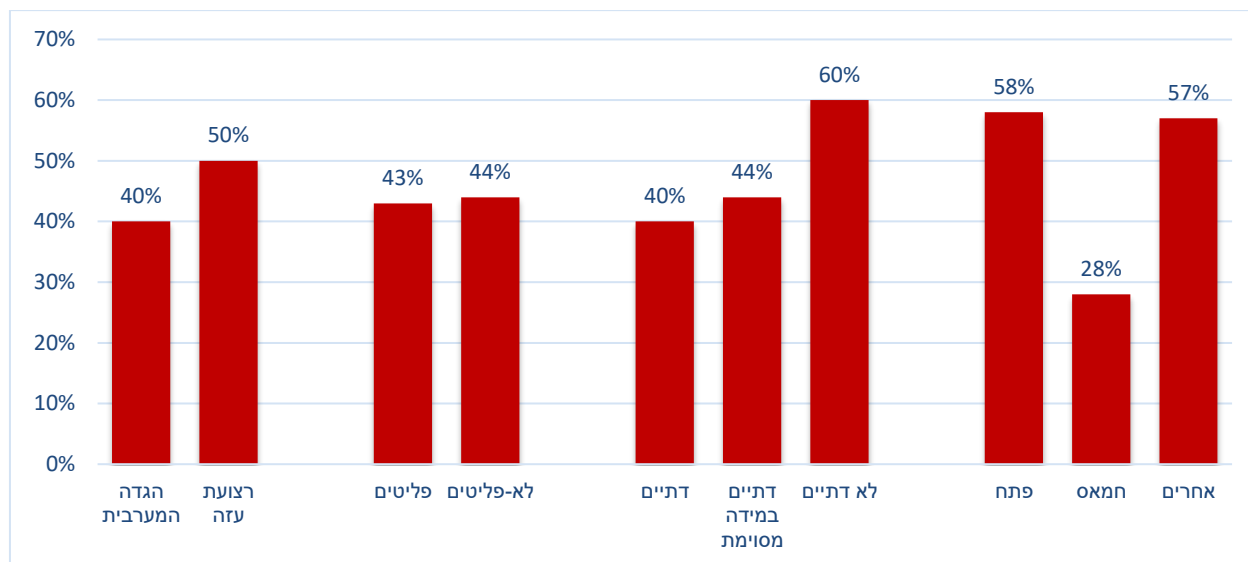
9. פליטים פלסטינים יקבלו זכות לשוב לאדמתם, והמדינה הפלסטינית תיישב כל פליט שירצה להתגורר בה. ישראל תאפשר שיבה של כ-100,000 פלסטינים כחלק מפרויקט איחוד משפחות. כל שאר הפליטים יזכו בפיצויים. רוב הפלסטינים (55%) תומכים בסעיף זה, לעומת 40% מתנגדים. בסעיף זה נמצא הפרש גדול מאוד בין העזתים (72% תמיכה) לבין תושבי הגדה המערבית (47% בלבד). סעיף זה זכה לשיעור התמיכה הנמוכה ביותר בקרב יהודים ישראלים: 18% בלבד, פחות מחמישית, תמכו בהסדר בנוגע לפליטים, ו-77% התנגדו לו. בקרב ערביי ישראל נרשמה מגמה הפוכה: 81% תמכו בסעיף לעומת 18% מתנגדים.

תפיסות לגבי תמיכה ציבורית בחבילה. המשיבים משני הצדדים העריכו שמידת התמיכה בחבילה בקרב החברות שלהם נמוכה. פלסטינים צפויים לומר לעתים קרובות יותר שהציבור הפלסטיני תומך בתכנית – 39% מאמינים בכך, בהשוואה ל-43% מהפלסטינים שאכן תומכים בתכנית – הפרש קל. למעלה ממחצית (51%) הפלסטינים מאמינים שרוב הפלסטינים מתנגד לתכנית – השערה התואמת את השיעור האמיתי (54%). עם זאת, בקרב יהודים-ישראלים, נרשמה הערכה מדויקת, כאשר 71% העריכו שהרוב מתנגדים להסכם. אף כי 32% מהיהודים-הישראלים תומכים בתכנית, פחות ממחצית מהם – 15% – מאמינים שהרוב תומך בה.

מעניין לציין כי בקרב יהודים-ישראלים, שיעור גבוה יותר מאמין שהפלסטינים היו מקבלים את החבילה המשולבת, לעומת אלו המאמינים שהרוב היהודי יתמוך בו: 35% אומרים שרוב הפלסטינים תומכים בחבילה. באופן דומה, 46% מהפלסטינים סבורים שרוב הישראלים תומכים בחבילה – שיעור גבוה יותר מזה של המאמינים בתמיכה של רוב בני עמם. יתכן שהדבר נובע מתחושה שההסכם נוטה לטובת הצד השני – וכך גם להסביר את הספקות בקרב המתנגדים.

מגמות אזוריות ודמוגרפיות. שיעור התמיכה הגבוה יותר בקרב תושבי עזה בכל אחד מהסעיפים בא לידי ביטוי גם בשיעור תמיכה גבוה יותר בחבילה כולה. זוהי מגמה מתמשכת שזוהתה כבר ביוני 2016. יתר על כן, ראוי לציין שהממצאים אינם מלמדים על הבדלים בין פליטים למי שאינם פליטים (43% לעומת 44%, בהתאמה). התמיכה בחבילה צונחת ל-37% בקרב בני 18 עד 22 בהשוואה לכל שאר קבוצות הגיל האחרות, שבהן התמיכה נעה בין 43% ל-45%. יתר על כן, התמיכה בחבילה גבוהה יותר בקרב אלו המגדירים עצמם "לא דתיים" ו"דתיים במידה מסוימת" (60%-ו-44%, בהתאמה) בהשוואה לאלו המגדירים עצמם "לא דתיים" (40%). מצביעי פת"ח ומצביעים של מפלגות קטנות תומכים בחבילה ברוב גדול (58%-ו-57%, בהתאמה) בהשוואה ל-28% בקרב מצביעי חמאס.

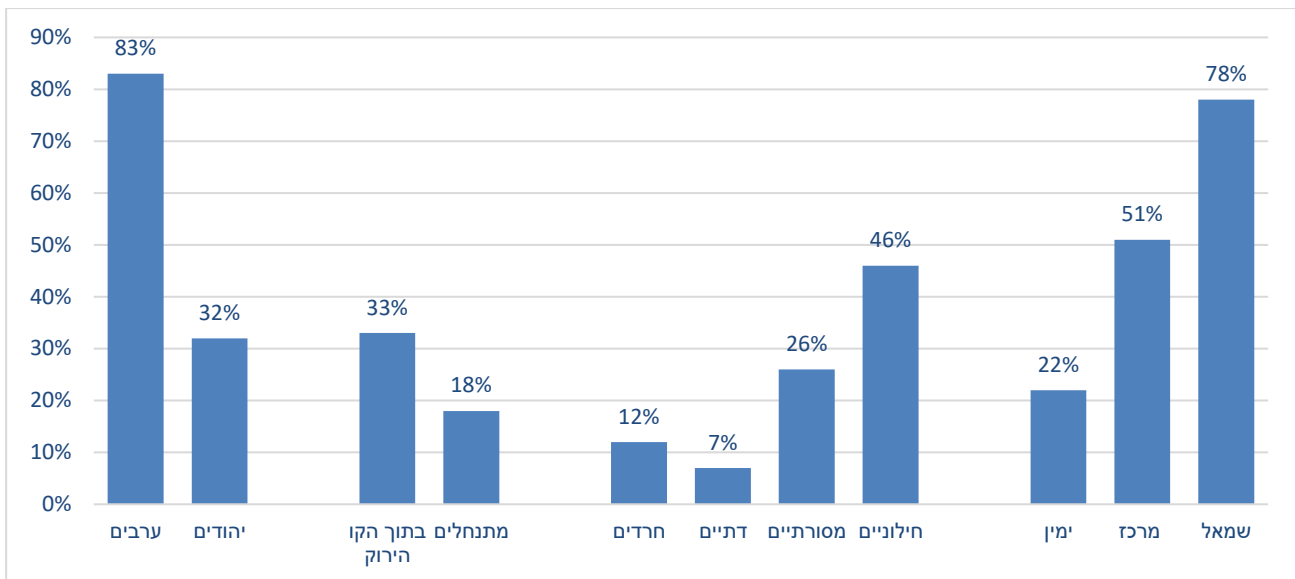
תמיכה פלסטינית בחבילה המשולבת בחלוקה למדדים נבחרים

רק 18% מקרב המתנחלים היהודים תומכים בחבילה הכוללת, אך אחוז התומכים מקרב היהודים הדתיים-לאומיים קטן אף יותר: 7% בלבד, שיעור הנמוך אף יותר מזה שנמצא בקרב יהודים חרדים (12%). הממצאים משקפים חלוקה עקבית מאוד בין דתיים לחילוניים, ובקרב היהודים החילוניים זוהו שיעור תמיכה הקרוב למחצית (46%). בקרב ערביי ישראל לא נמצאו כמעט הבדלים בהתאם לרמת הדתיות. חלוקה דמוגרפית אחרת נמצאה בין יהודים צעירים למבוגרים יותר. רבע מהיהודים בני 18 עד 34 תומכים בחבילה, בהשוואה ל-37% בני 55 ויותר. עם זאת, יהודים צעירים חילוניים תומכים בחבילה באותו שיעור כמו חילוניים אחרים: 45%.

בקרב כלל הישראלים, יהודים וערבים כאחד, העמדות מושפעות בעיקר ממיקום המשיבים על הרצף הפוליטי בין שמאל לימין: כמעט 80% מאלו הרואים עצמם כשמאלנים תומכים בחבילה (78%), לעומת רוב זעום מקרב מצביעי המרכז (51%) ו-22% מקרב הימנים.

תמיכה ישראלית בחבילה המשולבת בחלוקה למדדים נבחרים

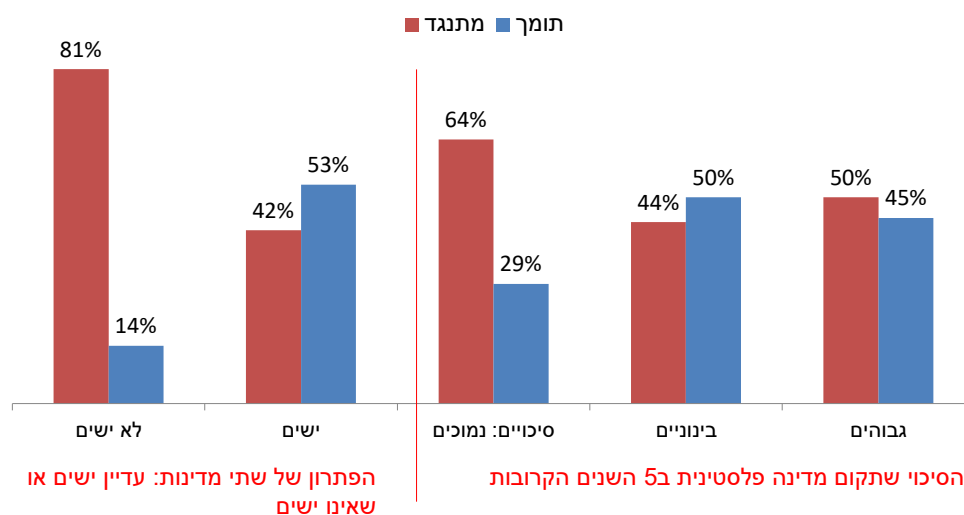

ישימות – ספקות. מעבר להבדלים הדמוגרפיים והפוליטיים המאפיינים את התומכים / מתנגדים של פתרון שתי-המדינות והחבילה המשולבת, אין ספק שברקע ניצבות תפיסות המשפיעות על התמיכה. בסקר הקודם התברר שאמון בצד השני ואמונה שהצד השני רוצה שלום הם גורם מרכזי. כמו כן ראינו שהאמונה ביישימות הפתרון חשובה, ולכן בסקר הנוכחי אנחנו מציעים ניתוח מעמיק יותר של גורם זה.

בקרב יהודים-ישראלים המאמינים שפתרון שתי המדינות עדיין ישים, 53% תומכים בחבילה המשולבת. יותר מזה – בקרב יהודים-ישראלים, שיעור התמיכה בהסכם מושפע מהאמונה של המשיבים לגבי הסיכוי להקים מדינה פלסטינית בחמש השנים הקרובות.

ישראלים-יהודים: הערכת ישימות ביחס לתמיכה

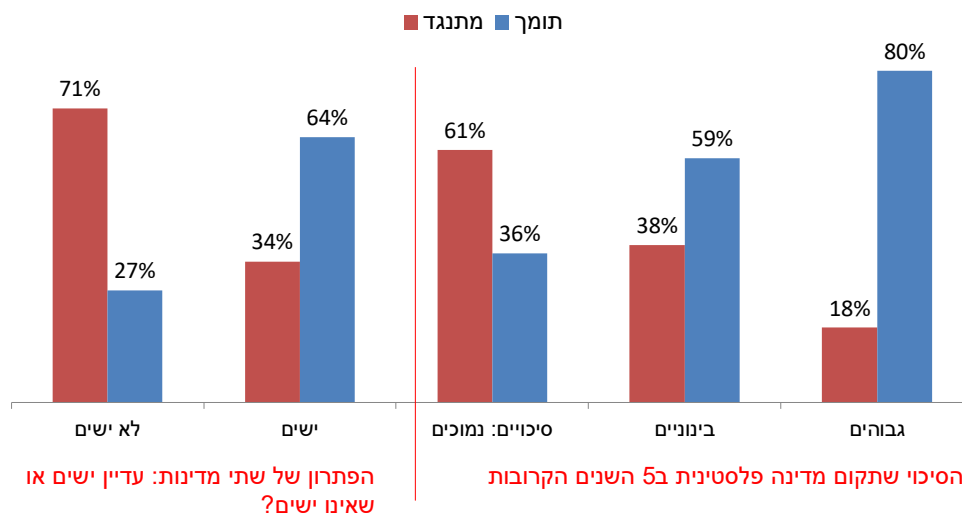
"האם אתה תומך בהסדר הקבע או מתנגד לו באופן כללי (על בסיס כלל הסעיפים)? (% תמיכה על פי עמדות קיימות)"

בקרב הפלסטינים המאמינים שפתרון שתי המדינות עדיין ישים, 64% תומכים בחבילה המשולבת. וכן, שיעור התמיכה בהסכם עולה באופן משמעותי בקרב משיבים המאמינים שיש סיכוי להקים מדינה פלסטינית בחמש השנים הקרובות.

פלסטינים: הערכת ישימות ביחס לתמיכה

"האם אתה תומך בהסדר הקבע או מתנגד לו באופן כללי (על בסיס כלל הסעיפים)? (% תמיכה על פי עמדות קיימות)

תמריצים לשלום: שינוי תפיסות

במסגרת הסקר המשותף ביקשנו לבדוק באיזו מידה ההתנגדות לחבילה המשולבת היא "נוקשה" או "גמישה". כלומר, האם קווי מדיניות נוספים יכולים לשמש תמריצים לשינוי תפיסות והגברת התמיכה. לשם כך ניסחנו סדרה של קווי מדיניות שיכולים להתווסף להסכם, והצענו אותם למשיבים שהביעו התנגדות לחבילה השלמה או לחבילה המפורטת. כפי שציינו לעיל, אלו כללו 61% מהיהודים-הישראלים, 15% מערביי ישראל ו-54% מהפלסטינים.

הצענו שבעה תמריצים לכל אחד מהצדדים. אחדים מהתמריצים שהוצגו היו דומים, ושיקפו מדיניות זהה או מקבילה. שלושה סעיפים הוצגו לשני הצדדים באותו האופן: חתימת הסכם פלסטיני-ישראלי כחלק מיוזמת השלום הערבית; הקמה של יוזמות כלכליות משותפות לפלסטין ולישראל; וכן הוצגה לשני הצדדים האפשרות שהצד השני יוציא ביטוי הסתה מספרי הלימוד שלו. סעיף אחד כלל תחום הרלוונטי רק לאחד הצדדים: עבור הישראלים – גישה של חיל האוויר הישראלי למרחב האווירי הפלסטיני, ועבור הפלסטינים – שחרור כל האסירים. תמריץ חמישי התייחס לאפשרות שההסכם יכלול מחווה של כל אחד מהצדדים ביחס לסוגיה רגישה במיוחד אצל השני: התנצלות על הסבל שחוו הפליטים הפלסטינים, והכרה באתרים היהודיים הקדושים ביהודה ושומרון. לבסוף, נאמר לכל אחד מהצדדים שהצד השני יכיר באופי הלאומי והדתי של מדינתו.

אלו הסעיפים שנבחנו (כתב נטוי מייצג שאלות שהוצגו לפלסטינים בלבד). שוב נציין ששאלות אלו הוצגו רק למי שהביעו התנגדות לחבילה המלאה או לחבילה המפורטת של פתרון שתי המדינות.

1. ואם ההסכם יהיה חלק מהסכם שלום כולל עם כל מדינות ערב על בסיס יוזמת השלום הערבית? 27% מהיהודים-הישראלים שהתנגדו להסכם מלכתחילה אמרו שיתמכו בו אם תנאי זה יתקיים. אם נוסף אותם לתומכים המקוריים בהסכם (32%), נראה שכחצית היהודים-הישראלים יתמכו בהסכם בתוספת סעיף זה.

אם נוסף על הסעיפים המפורטים להלן של חבילת הסדר הקבע, ישראל תסכים לקבל את יוזמת השלום הערבית ובתמורה כל מדינות ערב יתמכו בהסכם השלום? כרבע (24%) מהפלסטינים שלא תמכו בחבילה בשלב הראשון אמרו שיתמכו בה במקרה כזה.

2. ואם ההסכם יאפשר הקמת מיזמים כלכליים משותפים לישראלים ולפלסטינים? רבע מהיהודים-הישראלים (25%) אמרו שיתמכו בהסכם במקרה כזה.

ואם ההסכם יאפשר הקמת מיזמים כלכליים משותפים לפלסטינים ולישראלים? למעלה מרבע (27%) מהפלסטינים אמרו שיתמכו בהסכם בתוספת סעיף זה.

3. ומה אם הפלסטינים יסכימו לשנות את ספרי הלימוד שלהם ולמחוק ביטויי הסתה נגד יהודים? למעלה משליש מהיהודים-הישראלים שהתנגדו במקור להסכם אמרו שיתמכו בו בתוספת סעיף זה.

ומה אם הישראלים יסכימו לשנות את ספרי הלימוד שלהם ולמחוק ביטויי הסתה נגד פלסטינים? כמעט שלישי (32%) מהפלסטינים אמרו שיתמכו בהסכם בתוספת סעיף זה.

4. ומה אם ההסכם יאפשר לחיל האוויר הישראלי גישה מלאה למרחב האווירי הפלסטיני? 30% מהישראלים אמרו שיתמכו בהסכם בתוספת סעיף זה.

ואם ההסכם יכלול שחרור של כל האסירים הפלסטינים? 56% מבין המתנגדים אמרו שישנו את דעתם ויתמכו בהסכם אם כל האסירים ישוחררו. בשילוב עם המשתתפים שהביעו תמיכה בהסכם מלכתחילה, קרוב לשלושה רבעים מהפלסטינים (73%) יכולים לתמוך בהסכם אם הוא יכלול תמריץ זה.

5. ואם ההסכם יכלול הכרה במקומות הקדושים ליהודים ביהודה ובשומרון ויתיר ליהודים זכויות ביקור מלאות באתרים האלו בשילוב עם ערובות ביטחוניות? שלישי מהיהודים-הישראלים אמרו שיתמכו בהסכם במקרה זה.

ואם ישראל תסכים להתנצל על הסבל שנגרם לפליטים הפלסטינים בשל הסכסוך? 32% מהפלסטינים אמרו שהדבר יגרום להם לשנות את דעתם ולתמוך בהסכם.

6. ואם ההסכם יכלול הכרה מפורשת של הפלסטינים בישראל כמדינה יהודית, ובקשרים ההיסטוריים והדתיים של היהודים לארץ ישראל? בתוספת סעיף זה, 43% מהישראלים היהודים אמרו שישנו את דעתם ויתמכו בהסכם. כאשר מוסיפים זאת למספר התומכים המקוריים בהסכם, רואים ש-58% מהיהודים-הישראלים יתמכו בחבילה שתכלול תמריץ זה.

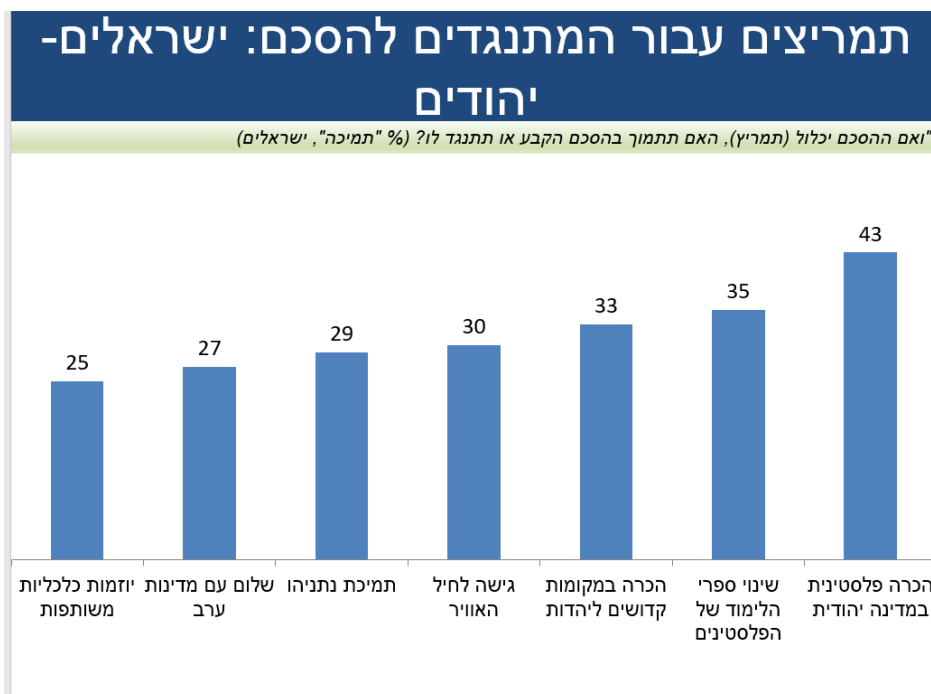
ואם ההסכם יכלול הכרה ישראלית באופייה הערבי והמוסלמי של המדינה הפלסטינית? שיעור דומה של פלסטינים, כמו הישראלים היהודים, 42%, אמר שישנה את דעתו ויתמוך בהסכם בתוספת סעיף זה, וכך עולה שיעור התמיכה בהסכם בקרב הפלסטינים לכשני שלישי (66%).

7. ואם ראש הממשלה נתניהו יצהיר על תמיכתו בחבילה? 29% מהישראלים אמרו שיתמכו בהסכם במקרה זה.

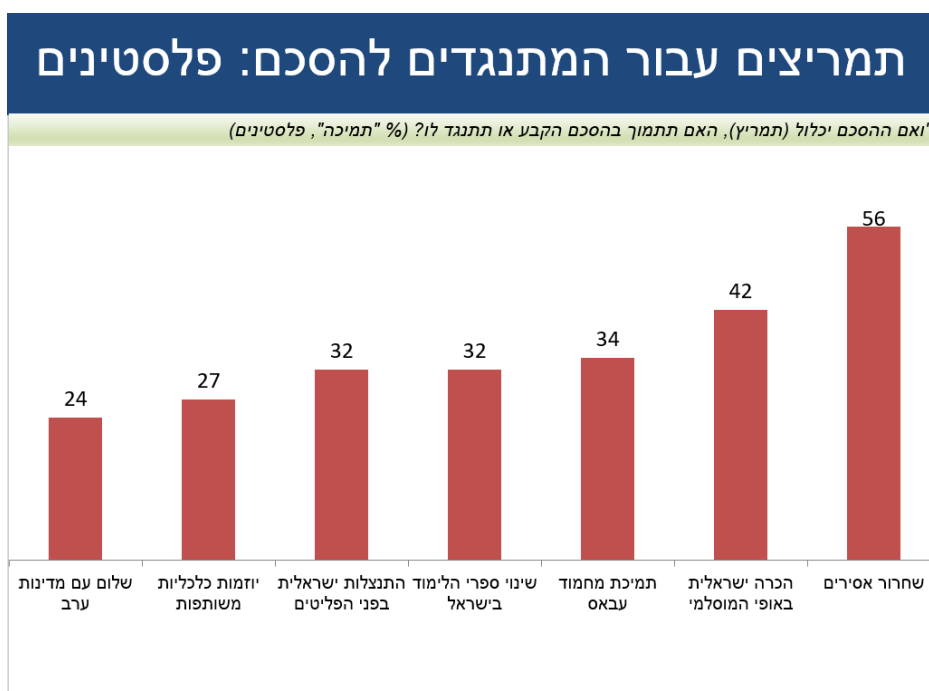
ואם מרוואן ברגותי יצהיר על תמיכתו בחבילה? 34% מהפלסטינים אמרו שיתמכו בהסכם במקרה זה.

למשתתפים ערביי-ישראל הוצגו התמריצים בנוסח שהוצג לפלסטינים. אך מספר המתנגדים להסכם מלכתחילה היה נמוך מאוד בקרב ערביי ישראל – 24 משיבים בלבד. לכן, אין לנו האפשרות לבצע ניתוח מובהק סטטיסטית; עם זאת, ראוי לציין את הסעיפים המשפיעים ביותר: שלושה רבעים אמרו שישנו את דעתם במקרה של יוזמות כלכליות משותפות לישראלים ולפלסטינים, ושני שלישי אמרו שיתמכו בהסכם אם תימחק ההסתה נגד פלסטינים מספרי הלימוד הישראליים. התוצאות מוצגות בתרשימים הבאים:

נכונות של ישראלים יהודים שהתנגדו להסכם השלום לשנות את עמדתם ולתמוך בחבילה המשולבת בהינתן תמריצים שונים

נכונות של פלסטינים שהתנגדו להסכם השלום לשנות את עמדתם ולתמוך בחבילה המשולבת בהינתן תמריצים שונים

בשורה התחתונה, רבע מתוך 43% היהודים שהצהירו כי יתנגדו להסכם אמרו שישנו את דעתם ויתמכו בו בהינתן אחד התמריצים הללו. מקרב הפלסטינים, רבע עד 56% מקרב המתנגדים להסכם יכולים לשנות את דעתם. בסיוע נוסף, אחדים מהתמריצים יכולים לשכנע מספיק משיבים כדי להפוך את התומכים לרוב, ואפילו

לרוב גדול. ממצא זה מעיד על גמישות ואפילו על פתיחות של דעות; הוא גם רומז שהמתנגדים להסכם שתי- המדינות לא תמיד מתבססים על אידיאולוגיה מוצקה, ועמדותיהם יכולות להשתנות אם תינקט המדיניות המתאימה. הכרה הדדית היא תמריץ רב משמעות עבור שני הצדדים; ושחרור האסירים הוא המניע החשוב ביותר בקרב הפלסטינים.

(2) גישות לפתרון סכסוכים

מסגרת משא ומתן וצדדים שלישיים: בסקר הקודם, שנערך בדצמבר, מצאנו שרוב גדול הן בקרב הישראלים (כשני שלישי) והן בקרב הפלסטינים (יותר משלושה רבעים) מאמין שהממשל הנוכחי בארה"ב הוא פרו-ישראלי ולא ניטראלי או פרו-פלסטיני.

בהקשר זה, ראוי לשקול חלופות למשא ומתן בחסות ארה"ב כפי שהתנהל בשני העשורים האחרונים. בשני הסקרים הקודמים בחנו חמישה מודלים למשא ומתן (בילטרלי: 1) פורום ערבי בהשתתפות ערב הסעודית, מצרים וירדן; 2) תהליך שלום בחסות ארה"ב; 3) תהליך שלום בחסות האיחוד האירופי; 4) תהליך שלום בחסות האו"ם; ולבסוף, תהליך שלום בחסות ארה"ב ורוסיה. על פי הממצאים בשני הסקרים, הפלסטינים מעדיפים את האפשרות הראשונה, של חסות אזורית ערבית (31% בדצמבר וגם בסקר הנוכחי), ואחריה חסות של האו"ם או של האיחוד האירופי (17% ו-10% בהתאמה, בסקר הנוכחי); 7% בחרו בתהליך רב-צדדי בחסות ארה"ב, ו-5% בחרו בתהליך שלום בחסות משותפת של ארה"ב ושל רוסיה.

יהודים-ישראלים העדיפו תהליך שלום בחסות ארה"ב בשני הסקרים (32%), 19% בחרו בתהליך שלום בחסות ארה"ב ורוסיה, ו-17% בחרו בתהליך אזורי בהובלת מדינות ערב. תהליך בחסות האו"ם נבחר רק על ידי 5% מהיהודים-ישראלים בשני הסקרים, ורק 2% תמכו בתהליך בחסות האיחוד האירופי – ממצאים אלו משקפים עמדה ארוכת שנים בציבור הישראלי, הגורסת כי שני הארגונים נוטים להפלות את ישראל לרעה. עמדה זו מובעת לעתים קרובות בשיח הציבורי.

בקרב ערביי ישראל, תהליך שלום בחסות מדינות ערב זכה לתמיכה הגבוהה ביותר – 26%. 18% בחרו בתהליך שלום בחסות האיחוד האירופי, ושיעור זהה העדיף תהליך בחסות ארה"ב; 15% בחרו בתהליך בחסות האו"ם, ואילו 9% בחרו בתהליך בחסות ארה"ב ורוסיה.

כאשר שוקלים יחד את כלל המשיבים הישראלים, תהליך שלום בחסות מדינות ערב מדורג במקום השני, עם תמיכה של 19% מהמשיבים. הן ערביי ישראל והן הפלסטינים הביעו תמיכה בתהליך כזה.

(3) כיצד הפלסטינים והישראלים רואים זה את זה:

שאלנו את המשיבים משני הצדדים על תפיסותיהם לגבי הצד השני, ולגבי עצמם: האם הם רוצים שלום או מאמינים שהצד השני רוצה בכך, האם הם סומכים על הצד השני או מפחדים ממנו, ולראשונה מאז יוני 2016 שאלנו גם מה לדעתם המטרות שלהם ומה המטרות של הצד השני. ניסינו לזהות אמונות סכום-אפס. התמונה המצטיירת דומה לזו שהתקבלה בסקרים קודמים.

האם הצד השני רוצה שלום? בקרב הפלסטינים, 44% מסכימים שרוב הישראלים רוצים שלום – שיעור זה מהווה עלייה לעומת דצמבר 2016, אז 38% מהמשיבים הפלסטינים הביעו עמדה דומה. שלישי (33%) מהישראלים-יהודים חושבים שרוב הפלסטינים רוצים שלום – שיעור זה מהווה ירידה לעומת דצמבר, אז 41% מהיהודים הסכימו עם האמירה ש"רוב הפלסטינים רוצים שלום". בקרב ערביי ישראל, 54% הסכימו שרוב הפלסטינים רוצים שלום, ו-52% הסכימו שרוב היהודים-ישראלים רוצים שלום.

שאיפות הצד השני: רוב המשיבים משני הצדדים מאמינים שהצד השני מחזיק בשאיפות התפשטות והרס במסגרת הסכסוך.

כמעט רבע (24%) מהיהודים-הישראלים מאמינים שהשאיפה העיקרית של הפלסטינים היא להשתלט על כל שטחיה של מדינת ישראל כולל גבולות '48, וכמעט ארבעים אחוז (38%) מאמינים שהפלסטינים רוצים לכבוש את ישראל ולהשמיד את רוב האוכלוסייה היהודית. בסך הכול, 62% מקרב הישראלים מאמינים שהפלסטינים שואפים להתפשט באחת משתי הדרכים שהוצגו.

בעיני הפלסטינים, הערכות אלו אינן מדויקות; למעשה, רוב משמעותי בקרב הפלסטינים, 42%, מאמין שהשאיפה לטווח ארוך של הרש"פ/אש"פ היא להחזיר לרשות הפלסטינים חלק מהשטחים שנכבשו ב-1967, ו-19% נוספים מאמינים שמטרת הרשות היא להחזיר לעצמה את כל השטחים שנכבשו ב-1967; בסך הכול, 61% מהפלסטינים מאמינים שהרש"פ שואפת למטרות מתונות יותר. רק 11% מהפלסטינים מאמינים שהרש"פ/אש"פ מחזיקים בשאיפות קיצוניות של כיבוש כל שטחי ישראל והשמדת האוכלוסייה היהודית, ו-13% מתייחסים לכיבוש כל שטחי ישראל – רבע מהפלסטינים בסך הכול.

כמו כן, 57% מהפלסטינים מאמינים שישראל שואפת להתפרש מהירדן ועד הים ולגרש את האוכלוסייה הפלסטינית. 21% נוספים מאמינים שישראל רוצה לספח את הגדה המערבית אך למנוע מהפלסטינים זכויות פוליטיות. בסך הכול, 78% מהפלסטינים מאמינים שלישראל יש שאיפות התפשטות. הבדלים מובהקים סטטיסטית נמצאו בין פלסטינים בגדה המערבית לבין פלסטינים ברצועת עזה בהקשר של השאיפות הישראליות: 42% מהעזתים מאמינים שישראל שואפת למטרות מתונות יותר, של נסיגה מכל (21%) או מחלק (21%) מהשטחים שנכבשו ב-1967, אך רק 9% מתושבי הגדה המערבית הביעו את אחת משתי העמדות האלה. לעומת זאת, 69% מהמשיבים תושבי הגדה המערבית תמכו באחת משתי האמירות הקיצוניות ביותר לגבי השאיפות הישראליות: הרחבת גבולותיה של ישראל והגליית הפלסטינים – לעומת שליש מתושבי עזה.

בעיני הישראלים, תפיסות אלו אינן מדויקות. רק שליש מהיהודים-הישראלים מאמינים שהמדינה שלהם אוזרת בשאיפות התפשטות של סיפוח הגדה המערבית והגליית הפלסטינים (14%) או סיפוח הגדה ללא מתן זכויות לפלסטינים החיים בה (20%).

אמון/ סכסוך סכום אפס: כמו בסקרים הקודמים, רמות האמון בצד השני היו נמוכות מאוד בשני הצדדים, וחוסר האמון שורר בכול. בקרב הפלסטינים, רוב מוצק סבור שאי אפשר לסמוך על היהודים-הישראלים (87% – נתון זה כמעט ל-86% שנמדדו בדצמבר 2016). ערביי ישראל חלוקים בנושא: 50% לא חושבים שאפשר לסמוך על היהודים הישראלים, ואילו 49% סבורים שאפשר.

בצד הישראלי-יהודי, למעלה משלושה רבעים (77%) מאמינים שאי אפשר לסמוך על הפלסטינים, מגמת עלייה לעומת ה-71% שנמדדו בדצמבר, ורק 18% הסכימו שאפשר לסמוך על הפלסטינים.

חוסר האמון נסמך על התפיסה המקובלת בשני הצדדים, שלפיה הסכסוך הפלסטיני-ישראלי הוא משחק סכום-אפס: "אי אפשר לנקוט צעדים שיהיו טובים לשני הצדדים; מה שטוב לאחד הצדדים מזיק לאחר." הממצאים מראים ש-53% מהיהודים הישראלים (בהשוואה ל-51% בדצמבר), 44% מערביי ישראל (עלייה של 4% לעומת דצמבר) ו-72% מהפלסטינים (עלייה של 4% גם כאן) מסכימים עם האפיון של משחק סכום-אפס.

פחד: יותר פלסטינים אמרו שהם מפחדים מחיילים ישראלים וממתנחלים חמושים לעומת אלו שהעידו שהם פוחדים מפני יהודים-ישראלים באופן כללי. מחצית מהמשיבים הסכימו עם האמירה: "אני מפחד מחיילים ישראלים וממתנחלים חמושים", אך 40% בלבד הסכימו עם אותה אמירה לגבי יהודים-ישראלים. נתונים אלו דומים מאוד לאלו שנמדדו בדצמבר. הבדלים מובהקים סטטיסטית נמצאו בין פלסטינים בגדה המערבית לבין פלסטינים ברצועת עזה: 57% מתושבי הגדה המערבית העידו שהם מפחדים מחיילים וממתנחלים, לעומת 36% מתושבי עזה – יתכן שתוצאה זו משקפת את העובדה שתושבי הגדה המערבית מקיימים מגע שוטף ויומיומי עם

חיילים ועם מתנחלים; אם כי נתון זה גם עולה בקנה אחד עם הגישות המתונות יותר בקרב תושבי עזה באופן כללי.

בקרב הישראלים, רוב גדול יותר, של כשני שלישי, מסכים עם האמירה "אני מפחד מפלסטינים", בדומה לממצאי הסקר מדצמבר 2016. בקרב המתנחלים הסכימו עם האמירה שלושה רבעים מהמשיבים. בבחינה של יחסי יהודים-ערבים בישראל, כמחצית מהיהודים הסכימו שהם מפחדים מערבים ישראלים, ורבע מהערבים הסכימו עם האמירה שהם מפחדים מיהודים. 73% לא הסכימו עם האמירה.

תנאים כלליים בשני הצדדים: 55% מהפלסטינים מתארים את התנאים בשטחים הפלסטינים כגרועים או גרועים מאוד; אחוז העזתים החשים שתנאי חייהם גרועים עלה ב-10 אחוזים מאז דצמבר, והגיע לשלושה רבעים כמעט (72%). בקרב הישראלים, המתנחלים הביעו את שביעות הרצון הגבוהה ביותר, עם 64% שהעידו כי תנאי חייהם טובים או טובים מאוד, ביחס ל-54% מקרב היהודים ושיעור דומה מקרב כלל הישראלים שהעידו כי תנאי חייהם טובים או טובים מאוד. כמחצית מערביי ישראל אמרו שתנאי חייהם טובים; כ-30% מקרב כלל הקבוצות בישראל, וכרבע מהפלסטינים, תיארו תנאים "ככה-ככה".

(4) ערכים ומטרות

ערכים ומטרות: שאלנו את הישראלים ואת הפלסטינים על סדר העדיפויות של הערכים והמטרות שהם שואפים לשמר או להשיג. היהודים נשאלו לגבי הערכים הבאים: (1) רוב יהודי, (2) ארץ ישראל השלמה, (3) דמוקרטיה, (4) שלום. מקרב הישראלים-היהודים, שמירה על רוב יהודי נתפסת כערך החשוב ביותר (31%) ואחריו דמוקרטיה (19%). שיעור הבוחרים בדמוקרטיה עלה בין יוני לדצמבר 2016, אך כעת נצפתה ירידה לשיעור דומה לזה שנמדד ביוני. עם זאת, מספר הבוחרים בשלום עלה מאז דצמבר, מ-23% ל-29% ביוני – שיעור דומה לזה שנמדד לפני שנה (32% ביוני 2016). שמירה על ארץ ישראל השלמה אמנם דורגה במקום הרביעי, אך שיעור המשיבים שבחרו בערך זה כערך החשוב ביותר גדל מעט אך בהתמדה לעומת השנה שעברה: מ-10% ביוני 2016 ל-14% בדצמבר ו-17% בסקר הנוכחי.

המשיבים הפלסטינים נשאלו על הערכים הבאים: (1) נסיגה ישראלית והקמת מדינה פלסטינית, (2) מימוש זכות השיבה לשטח ישראל שבתוך הקו הירוק, (3) הקמת מערכת פוליטית דמוקרטית, (4) חיזוק ערכי המוסר והצדק ויצירת חברה דתית. דירוג הערכים בקרב הפלסטינים נותר יציב, כמעט ללא שינוי במהלך השנה האחרונה. הערך החשוב ביותר בעיני הפלסטינים נותר נסיגה ישראלית לגבולות 1967 והקמתה של מדינה פלסטינית בגדה המערבית, ברצועת עזה ובמזרח ירושלים (43% בחרו בערך הזה), אחריו מימוש זכות השיבה לכפרים ולערים שנכבשו ב-1948 (29%), חיזוק ערכי המוסר והצדק ויצירת חברה דתית (16%) והקמה של מערכת פוליטית דמוקרטית (13%).